

ابونصر فارابی

رسائل فلسفی فارابی

ترجمه دوازده رساله از آثار معلم ثانی

مترجم

سعید رحیمیان

تهران ۱۳۸۷

سرشناسه : فارابی ابونصر، محمد بن محمد. ۳۲۴-۳۹۸ ق.
عنوان و نام پدیدآور: رسائل فلسفی فارابی / ابونصر فارابی؛ مترجم سعید رحیمیان.
مشخصات نشر : تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری : هشت، ۲۵۳ ص.
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۴۴۵-۹۲۴-۵
وشیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت : عنوان دیگر: رسائل فلسفی فارابی (مجموعه دوازده رساله از آثار معلم ثانی).
یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۵۱-۲۵۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.
یادداشت : نمایه.
عنوان دیگر : رسائل فلسفی فارابی (مجموعه دوازده رساله از آثار معلم ثانی).
موضوع : فلسفه اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۲.
شناسه افزوده : رحیمیان، سعید، ۱۳۴۴ - : مترجم.
شناسه افزوده : شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
رده بندی کنگره : BBR ۳۳۸۱۳۸۷
رده بندی دیویی : ۱۸۹/۱
شماره کتابشناسی ملی: ۱۵۱۳۰۵۸

رسائل فلسفی فارابی (مجموعه دوازده رساله از آثار معلم ثانی)
 نویسنده: ابونصر فارابی
 مترجم: سعید رحیمیان
 چاپ نخست: ۱۳۸۷؛ شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
 حروفچینی و آماده سازی: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
 لیتوگرافی: موج؛ چاپ: سازنگار صحافی: فاروس
 حق چاپ محفوظ است.

شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

- اداره مرکزی: خیابان افریقا، چهارراه حقانی (جهان کودک)، کوچه کمان، پلاک ۲۵، کد پستی ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳
 صندوق پستی ۹۶۴۷-۱۵۸۷۵؛ تلفن: ۷۰-۸۸۷۲۵۶۹؛ فاکس: ۸۸۷۲۵۷۲
 آدرس اینترنتی: info@elmifarahang.ir www.elmifarahang.ir
 ○ مرکز پخش: شرکت بازرگانی کتاب گستر، خیابان افریقا، بین بلوار ناهید و گلشهر، کوچه گلغام، پلاک ۱؛
 کد پستی ۱۹۱۵۶۷۳۲۸۳؛ تلفن: ۲۳-۲۲۰۲۴۱۴۰؛ تلفکس: ۲۲۰۵۰۳۲۶
 آدرس اینترنتی: info@ketabgostar.com www.Ketabgostar.com
 ○ فروشگاه یک: خیابان انقلاب - روبه روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۶۶۴۰۰۷۸۶

پیشگفتار

فارابی را بی‌شک می‌توان مؤسس فلسفه اسلامی، حداقل در قرائت مشائی نوافلاطونی آن دانست که با دانش وسیع و قریحه و هوش سرشارش پایه‌های هستی‌شناختی فلسفه اسلامی را بر محور ارتباط وجود و ماهیت و نیز مفاهیمی همچون امکان و وجوب براساس نظریه‌ای فیض‌محور و تبیین نقش مفارقات (عقول و نفوس) در عالم هستی و ارتباط جهان زیرین با جهان زیرین بنا نهاد. نقش یگانه او در تدوین فلسفه‌ای سیاسی مبتنی بر الهیات و طرح و بسط نظریه مدینه فاضله در تاریخ اندیشه اسلامی انکارناپذیر است. از تأثیر او در رشد علوم گوناگون در جهان اسلام از طبیعیات تا موسیقی و منطق و فلسفه اولی و ابداعات و ابتکارات او — که این مختصر جایگاه پرداختن بدانها نیست — که بگذریم، تربیت شاگردان و خصوصاً زمینه‌سازی برای ظهور فیلسوفی مانند ابن‌سینا تحت تأثیر نگاشته‌های او نقش مهم او در تدوین و بالیدن فلسفه اولی در تاریخ تفکر اسلامی سبب شده تا او را شایسته لقب «معلم ثانی» بدانند. در این مقدمه مختصر نمی‌توان به تفصیل به این مهم پرداخت و خواننده محترم را به نوشتارهای محققان در این زمینه ارجاع می‌دهیم.

خدای را شاکرم که زمینه‌سازی نمود تا در راستای آشنایی هموطنان گرامی و دیگر پارسی‌زبانان با آراء و آثار حکیم الهی، ابونصر فارابی قدمی برداشته شود و

به قدر بضاعت خویش، دوازده رساله از بین رساله‌های فلسفی او به انضمام مقدمه‌ای تحلیلی برای معرفی هر یک از رساله‌ها، ترجمه — و گاه تعلیقه‌ای در قالب بین‌الهالین، گروه یا پاورقی بدان منضم — نماید. در این راستا از دقت نظر و مساعی برادر گرامی جناب آقای دکتر یوسف ثانی، ویراستار محتوایی اثر، که با دقت نظر خود کاستی‌های اثر را تا حد مقدور برطرف کردند، همچنین جناب آقای سید ابوتراب سیاهپوش، سرکار خانم مژگان مهدوی و دیگر دست‌اندرکاران شرکت انتشارات علمی و فرهنگی تقدیر و تشکر ویژه دارد. امیدوارم نشر ترجمه آثار فلسفی حکیمان مسلمان ایرانی به شناخت هرچه بیشتر میراث فکری — فلسفی ایشان و درک سهم آنان در غنابخشی به جهان‌بینی فلسفی روئیده در بستر اندیشه و معنویت اسلام بینجامد و نسل جوان و حق‌جو را در کاوش راه‌های وصول به حقیقت مدد رساند و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین.

مرداد ماه ۱۳۸۶

سعید رحیمیان

دانشیار دانشگاه شیراز

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	پنج
مقدمه تحلیلی در معرفی آثار ترجمه شده.....	۱
۱. پیدایش فلسفه (ظهور الفلسفه).....	۳
۲. فلسفه افلاطون، بخش‌ها و ترتیب مباحث آن (فلسفه افلاطون و اجزائها و اجزاء اجزائها).....	۵
۳. مقاصد متافیزیک ارسطو (اغراض مابعدالطبیعه).....	۷
۴. جمع‌بندی اندیشه‌های دو حکیم: افلاطون و ارسطو (الجمع بین رأیی الحکیمین).....	۱۳
۵. شرح رساله زینون کبیر (شرح رساله زینون الکبیر الیونانی).....	۱۷
۶. باورهای قلبی (الدعاوی القلبیه).....	۱۹
۷. اثبات موجودات مجرد (اثبات المفارقات).....	۲۱
۸. در دانش الهیات (فی العلم الالهی).....	۲۳
۹. تعلیقات (التعلیقات).....	۲۵
۱۰. فصل‌بندی کتاب اندیشه‌های اهل آرمان‌شهر (فصول مبادئ اهل المدينة الفاضلة).....	۲۷
۱۱. پرسش‌های درخشان و پاسخ‌های کامل (الاسئلة اللامعة و الاجوبة الجامعة).....	۲۹
۱۲. نیایشی بزرگ (دعاء عظیم).....	۳۱
رساله ۱. پیدایش فلسفه.....	۳۳
رساله ۲. فلسفه افلاطون، بخش‌ها و ترتیب مباحث آن و.....	۳۷

رساله ۳. مقاصد متافیزیک ارسطو.....	۵۷
رساله ۴. جمع‌بندی اندیشه‌های دو حکیم.....	۶۵
رساله ۵. شرح رساله زینون کبیر.....	۱۰۷
رساله ۶. باورهای قلبی.....	۱۱۷
رساله ۷. اثبات موجودات مجرد.....	۱۳۳
رساله ۸. در دانش الهیات.....	۱۴۳
رساله ۹. تعلیقات.....	۱۶۷
رساله ۱۰. فصل‌بندی کتاب اندیشه‌های اهل آرمین شهر.....	۲۰۱
رساله ۱۱. پرسش‌های درخشان و پاسخ‌های کامل.....	۲۱۱
رساله ۱۲. نیایشی بزرگ.....	۲۳۵
فهرست اسامی اشخاص.....	۲۳۹
فهرست اصطلاحات.....	۲۴۳
فهرست گروه‌ها، قبیله‌ها و مکاتب.....	۲۴۷
فهرست کتاب‌ها.....	۲۴۹
منابع متون، مقدمه و تصحیحات.....	۲۵۱